

Gråtnäsudden 1:1 och Forsby och kraftverk

Foto: Bernt Moberg

Bland Yngve Östlunds, Forsby (1921-1995) efterlämnade papper fanns en anteckningsbok med bland annat följande innehåll:

En historik över fastigheten Gråtnäsudden 1:1 Varva samt Forsby kvarn och kraftverk

Denna gård är byggd omkring 1905 som bostad åt arbetare vid Forsby kvarn, såg & hyvleri, som var på andra sidan Testeboån. Stommen till gården är av timmer som kommer från en gammal gård i Varva by. Gården bestod från början av två lägenheter om rum och kök på nedre plan samt övervåning om två enkelrum. Byggmästare till gården var en man som hette J Hillin och var från Åbyggeby.

Efter tio goda år för Såg & hyvleri bestämdes att bygga ytterligare en gård för Kvarnbolaget. Bygget påbörjades vid nuvarande Forsbyuppförda badet. Sedan grunden gjutits och stommen till huset rests fick arbetet avslutas på grund av att Kvarnbolaget råkat i konkurs. Meningen var att det nya huset skulle bli kontor och bostad, men stommen fick nu rivas ner. Detta var omkring 1915. Även den befintliga gården fick känna av den konkurs, som drabbat Kvarnbolaget. Huset uthyrdes till KFUM, som använde det som barnhem. Huset döptes

till Solhem och en tavla med namnet sattes upp på framsidan. Då arbetade en ung dam här som barnpassare, hon hette Lisa Forsling och var dotter till Lars Forsling som ägde Storgården i Forsby, även kallad Kråkslottet.

Efter fyra år som barnhem återtog Kvarnbolaget gården och använde den som kontor och bostad åt en man som hette Erik Wretblad och var förman vid kvarnen.

Fastigheten Gråtnäsudden 1:1, tidigt 40-tal

I kvarnen fanns vid den tiden en liten turbin och generator, som levererade ström till byarna häromkring. När sedan LA Mattons läderfabrik köpte Kvarnbolaget 1922 byggdes ett större kraftverk som togs i drift 1925. Den mindre turbinen såldes då till Oppalasågen. Vid den här tiden fick min far Joel Östlund anställning som övermontör vid Forsby Elektriska och arbetade här till sin död 1962.

I slutet av 1950-talet köptes Forsby Elektriska av Storviks Kraft, som brukade verket till 1974 då Gävle stad köpte detta. Vid denna tid köpte jag, Yngve Östlund, fastigheten Gråtnäsudden 1:1 där kontors- och bostadshuset låg. Gården och uthuset var i dåligt skick och låg så lågt att risk för översvämning fanns varje vår. (Här följer en beskrivning hur huset lyftes 1 meter och av renoveringsarbetet)

På denna tomt fanns för länge sedan ett garveri, rester av grunden finns kvar vid åkanten västerut från gården. Ägaren till garveriet hette Johansson och bodde på andra sidan viken. Detta var i mitten av 1800-talet.

En flottarränna fick grävas förbi forsen omkring 1870, då mer och mer vattenkraft togs i bruk. Kvarnen hade då vattenhjul och även tröskverk nedanför kvarnen. Flottarrännan revs på 1950-talet då flottningen upphörde.

Omkring kvarnen var det en väldig rusch med såg och hyvleri, virkesmagasin samt stallar för många hästar. Från kvarnen fanns en smalspårig järnväg upp till Forsby Järnvägsstation på vilken säd och virke transporterades. Vid stationen fanns ett sädesmagasin för förvaring av säd. En man som körde med hästar fram och åter till stationen 4) hette Simon Forsling. Han hade fullt upp med detta när han även körde tegel från Tegelbruket som också hade en smalspårig järnväg till järnvägsstationen. Tegelbruket lades ned omkring 1923.

Kvarnens ålder är inte känd men 1843 såldes den av Persson-Forsling till en man som hette Hemgren. Vid kvarnen fanns ett tegelhus som inrymde en ångmaskin som ersatte vattenhjulet vid lågvatten.

[Hillebygden, Nr. 2, 2004]